

УДК 374.7:37(477)"364"

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(21\).2022.18-34](https://doi.org/10.35387/od.1(21).2022.18-34)

Аніщенко Олена Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Anishchenko Olena – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Andragogy Department of the Ivan Ziazun Institute of Pedagogical and Adult Education of the NAES of Ukraine

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-6145-2321>

E-mail: anishchenko_olena@ukr.net

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація. У статті охарактеризовано зміни в українському суспільстві на тлі війни росії проти України. Проаналізовано стан і проблеми розвитку неформальної освіти дорослих в Україні в умовах активної фази російсько-української війни, перспективи її розвитку у повоєнний період. Акцентовано увагу на тому, що потреби в освіті й навчанні, перепідготовці, підвищенні кваліфікації упродовж життя є одними з основних потреб людини у суспільстві знань. Обґрунтовано необхідність перегляду в Україні багатьох концептуальних уявлень про неформальну освіту, місію закладів неформальної освіти дорослих у сучасному суспільстві. Підкреслено, що актуальні проблеми у сфері неформальної освіти дорослого населення в Україні зумовлені змінами (фінансово-економічного, соціально-політичного, структурного, комунікаційного характеру), спричиненими активною фазою російсько-української війни. Охарактеризовано діяльність центрів освіти дорослих в умовах повномасштабного вторгнення російських військ на територію України. Виокремлено основні напрями діяльності українських центрів освіти дорослих (освітній, культурно-просвітницький, консультативний, волонтерський). Встановлено, що в умовах російсько-української війни у центрах освіти дорослих здійснюється оновлення змісту, напрямів і форм організації навчання відповідно до індивідуальних потреб дорослих учнів із урахуванням вимог демократичного суспільства, соціальних та економічних потреб держави. Здійснено прогностичне обґрунтування перспектив розвитку неформальної освіти дорослих в українському освітньому просторі у повоєнну добу. Наголошено на важливості ролі «Національної ради з відновлення України від наслідків війни» щодо сприяння посиленню спроможності провайдерів освітніх послуг у сфері неформальної освіти дорослих в умовах нестабільності.

Ключові слова: освіта впродовж життя; освіта дорослих; неформальна освіта дорослих; центри освіти дорослих; російсько-українська війна; Україна.

Anishchenko Olena

NON-FORMAL ADULT EDUCATION IN THE CONDITIONS OF RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: STATE, PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Abstract. *The article describes the changes in the Ukrainian society on the background of Russia's war against Ukraine. The state and problems of the development of non-formal adult education in Ukraine in the conditions of active phase of the Russian-Ukrainian war, the prospects for its development in the post-war period are analyzed. Attention is focused on the fact that the needs for education and learning, retraining, qualifications improving throughout life are one of the main needs of a person in a knowledge society. The activity of the Ukrainian adult education centers in the conditions of active phase of the Russian-Ukrainian war is characterized. The main vectors of activity of the adult education centers in Ukraine during the war (educational, cultural and educational, advisory, volunteer) are highlighted. It is emphasized that the current problems in the field of non-formal education of the adult population in Ukraine are caused by changes (financial-economic, socio-political, structural, communication) caused by the active phase of the Russian-Ukrainian war. It is emphasized on the need to rethink many conceptual ideas about non-formal education and the mission of non-formal adult education institutions in modern society in Ukraine. The expediency of constantly updating the content, directions and forms of organization of education in the adult education centers in accordance with the individual needs of adult students taking into account the requirements of democratic society, social and economic needs of the state, is grounded. A prognostic substantiation of the prospects for the development of non-formal adult education in the Ukrainian educational space in the post-war period was carried out. The role of the «National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of War» in strengthening the capacity of providers of educational services in the field of non-formal adult education in the conditions of instability is outlined.*

Key words: *lifelong education; adult education; non-formal adult education; adult education centers; Russian-Ukrainian war; Ukraine.*

Постановка проблеми, її актуальність. В умовах російсько-української війни, коли окремі регіони України або були тимчасово окупованими, а значна частина території й досі залишається у тимчасовій окупації, або перетворені на поле бою, а інші зазнали травмуючих потрясінь від руйнувань, заподіяних російськими окупантами; коли кількість скалічених, загиблих людей продовжує зростати, Україна значно втрачає у соціальному, економічному вимірах. Очікується масштабне скорочення працівників, яке зачепить усі сфери діяльності. Багато громадян, які мали стабільну роботу та житло, набувають статусу соціально незахищених груп і потребують підтримки. Водночас тимчасова окупація, бойові дії, що розгорнулися на території нашої держави, гуманітарна катастрофа, призвели до масової внутрішньої та зовнішньої міграції. Так, за даними

Міжнародної організації з міграції – спеціалізованої установи ООН, через повномасштабне вторгнення росії понад 8 млн українців стали внутрішньо переміщеними і були змушені покинути свої домівки в межах України (дані станом на 10 травня 2022 року). За оцінками ООН, починаючи з 24 лютого 2022 р., з України виїхало понад 4 млн осіб. Ці втрати можуть призвести до дефіциту робочої сили в Україні та уповільнення темпів відновлення економіки після війни (Вишлінський, Репко, Гайдай, Горюнов, Коломієць, & Самойлюк, 2022).

На тлі повномасштабної війни росії проти України всі сфери життя суспільства зазнали суттєвих змін. Зрушення відчутні й на українському та світовому ринках праці, оскільки саме російсько-українська війна змінює попередні парадигми і принципи, за якими функціонували економіка і ринок праці. Після перемоги України у війні наша країна потребуватиме якісно нових фахівців, що актуалізує зокрема попит на освітні послуги у сфері неформальної освіти дорослих, яка за рахунок максимальної гнучкості й варіативності здатна задовольняти різноманітні освітні потреби громадян із урахуванням їхніх індивідуальних можливостей тощо, й спрямована на сприяння набуттю та вдосконаленню життєвих і трудових навичок людини, соціальному й культурному розвитку.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Особливості створення й функціонування українських центрів освіти (і навчання) дорослих як закладів неформальної освіти знайшли відображення у численних публікаціях авторів, серед яких – засновники і координатори їх діяльності, громадські активісти, науковці (С. Бабушко, Р. Дрозд, Н. Іванова, Н. Косик, А. Моргун, С. Нестуля, Т. Однорог, О. Пастушок, Ю. Петрушенко, С. Прийма, О. Самодумська, В. Сікаленко, О. Сімороз, Т. Скорик, Л. Соловей, А. Халецька та ін.). Нормативно-правові, концептуальні, організаційно-педагогічні, управлінські, змістово-технологічні та інші аспекти розвитку неформальної освіти дорослих в Україні висвітлено О. Баніт, О. Василенко, М. Вовк, О. Волярською, Л. Лук'яновою, Л. Москаленко, Н. Павлик, Ю. Петрушком, С. Приймою, О. Семенов, О. Смірновим, О. Пехотою та ін. Напрацювання зазначених вище й багатьох інших фахівців у сфері освіти дорослих є підґрунтям розроблення науково-методичних засад і практичного інструментарію освітньої політики задля сталого розвитку держави. Високо оцінюючи здобутки вчених, освітян-практиків у галузі неформальної освіти дорослих слід зазначити, що українськими науковцями не здійснюються дослідження, сфокусовані на неформальній освіті дорослого населення, діяльності центрів освіти дорослих в умовах повномасштабної війни росії проти України. Викладене вище й зумовило вибір проблематики публікації.

Мета статті – охарактеризувати зрушення в українському суспільстві на тлі активної фази російсько-української війни; на прикладі центрів освіти дорослих (далі – ЦОД) проаналізувати стан, проблеми і перспективи розвитку неформальної освіти дорослих в Україні в умовах повномасштабного вторгнення російських військ на територію України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Війна в Україні і зміни в українському суспільстві. Передусім зазначимо, що 24 лютого 2022 р., рано-вранці, росія завдала ракетних ударів по території України і розпочала повномасштабне вторгнення. За час повномасштабної війни росії проти України (з 24 лютого 2022 р. і донині) зафіксовано величезну кількість звірств, що вчиняють окупанти. Це авіаудари по цивільній інфраструктурі міст і селищ, згвалтування й масові вбивства мирного населення, катування (цивільних, військових, у тому числі й полонених), викрадення людей (волонтерів, журналістів, представників органів місцевого самоврядування, освітян та інших категорій населення), застосування невибіркової зброї, незаконна депортація українців до росії, нелюдське ставлення до полонених військових і цивільних (Короткий, & Гнатівський, 2022; Ukraine ..., 2022) тощо. Здійснені злочини свідчать про те, що російські окупанти, які є прихильниками рашизму як різновиду нацизму, неофашизму (Горбатенко, 2022) з притаманним їм людиноненависництвом, досягли дна втрати людяності. У «Меморандумі про наслідки війни в Україні для прав людини», опублікованому Д. Міятович, Комісаром Ради Європи з прав людини, наголошено, що «напад російської федерації зумовив серйозні й масові порушення прав людини та міжнародного гуманітарного права, що призвело до катастрофічних наслідків для реалізації практично всіх прав людини народом України» (Memorandum, 2022).

В умовах повномасштабної війни росії проти України українське суспільство змінилося. Передусім посилилася згуртованість українців, довіра до представників влади, сформувалося відповідальне громадянське суспільство. Йдеться про об'єднання української нації, громадян, які здатні «швидко консолідуватися і домовлятися між собою, виявляти ініціативи знизу, координувати колективні зусилля для досягнення життєво необхідних цілей» (Близнюк, 2022). Сформованість «розвиненого, потужного та відповідального громадянського суспільства – головна ознака справжньої демократії, яка, на жаль, дається Україні дуже дорого ...» (Лібанова, 2022). Таке суспільство є запорукою дотримання прав людини, прозорості дій влади. Украй важливо формувати національну стійкість України, яка дозволяє інтелектуально й ефективно захистити нашу незалежність, «здатна реально випереджати й нейтралізувати гібридні загрози в глобалізованому світі», протидіяти їм у всіх сферах – політичній, економічній, військово політичній, інформаційній, етнокультурній, соціальній, екологічній (Національна стійкість України, 2022, с. 12, 15, 17).

Центри освіти дорослих як осередки неформальної освіти і навчання. Потреби в освіті й навчанні, перепідготовці, підвищенні кваліфікації упродовж усього життя є одними з основних потреб людини у суспільстві знань. Розвиток центрів освіти дорослих як складової неформальної освіти є освітнім трендом у переважній більшості країн світу. ЦОД як заклади неформальної освіти, провайдери або об'єднання провайдерів освітніх послуг здійснюють освітню діяльність у сфері освіти різних категорій дорослого населення. Вони можуть належати до різних

форм власності (державної, комунальної, приватної), а також бути заснованими на засадах державно-приватного партнерства (корпоративний ЦОД). Відповідно до п. 4 статті 25 проєкту Закону України про освіту дорослих (22 лютого 2022 р.), центр освіти дорослих тлумачиться як юридична особа публічного чи приватного права або структурний підрозділ юридичної особи, основним із видів діяльності якого є надання послуг у сфері освіти дорослих. Мета діяльності ЦОД – забезпечення потреб в освіті дорослих сільських, селищних, міських територіальних громад (Закон України про освіту дорослих, 2022). Вони можуть утворюватися органами місцевого самоврядування як юридичні особи публічного права або структурні підрозділи закладів освіти, культури, фізичної культури і спорту, охорони здоров'я комунальної форми власності тощо. Отже, ЦОД функціонують самостійно або на базі закладів формальної і неформальної освіти, закладів культури, громадських та інших організацій, як соціальні підприємства з надання освітніх послуг. Як осередки соціальної інтеграції громадян у територіальних громадах, ЦОД пропонують широкий спектр освітніх послуг, сприяють розвитку громадянського суспільства, зайнятості й самозайнятості населення, посиленню конкурентоспроможності людей, регіонів і держави в цілому. Ці заклади здійснюють освітню, культурно-просвітницьку, дослідницьку та інші види діяльності для різних категорій дорослих. Освітні пропозиції центрів зорієнтовані на певну цільову групу – конкретну групу людей, які об'єднані спільними потребами, інтересами тощо (Аніщенко, Прийма, 2020). В основу діяльності окремих українських ЦОД покладено модель німецьких народних університетів, що уможлиблює навчання упродовж усього життя для всіх громадян, незалежно від соціального статусу, статі, освіти, віку, релігії, ідеології, національної приналежності тощо.

Діяльність центрів освіти дорослих в Україні в умовах повномасштабного вторгнення російських військ. До повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, яке розпочалося з 24 лютого 2022 р. і триває донині, в усіх регіонах України було створено, організовано діяльність центрів освіти для різних категорій дорослих. Переважна більшість ЦОД взаємодіяла та співпрацювала з іншими закладами освіти і культури для молоді та дорослих, громадськими та іншими організаціями. Широкомасштабне вторгнення росії зумовило комплекс серйозних проблем в українській освіті. Наразі інтенсивні бойові дії, тимчасова окупація, багатотисячні людські жертви, посилення міграційних процесів, руйнування й пошкодження інфраструктури, зокрема й закладів освіти, проблеми зі зв'язком тощо, зумовлені війною росії проти України, унеможливили діяльність окремих ЦОД – «поставили їх на паузу». Водночас ті центри освіти дорослих, які не припинили діяльність в умовах війни, працюють переважно дистанційно – в онлайн (суб'єкти освітньої взаємодії зазвичай працюють із дому або з місць тимчасового перебування) або змішаному форматах, а якщо безпекова ситуація дозволяє, то й у режимі офлайн. Напрями діяльності ЦОД унаочнено на рис. 1.

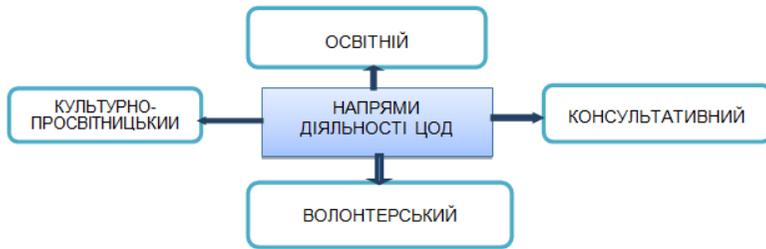

Рис. 1. Напрями діяльності українських центрів освіти дорослих в умовах повномасштабної війни росії проти України

Під час повномасштабної війни українські ЦОД внесли корективи не лише у формати навчання, а й у тематичну спрямованість курсів відповідно до нагальних запитів громадян. До традиційних курсів і програм (особистісно розвивальних, професійно орієнтованих) додалися актуальні курси і проекти, з-поміж яких найбільшої популярності набули такі:

- онлайн-проект із підтримки психічного здоров'я у форматі 2-денних семінарів щотижня (з березня 2022 р.) (Центр навчання впродовж життя (м. Суми);
- група психологічної підтримки для вимушено переселених Українців (Мережа центрів едукації «ЦЕ» (м. Львів); індивідуальні та групові (сімейні) консультації психологів у супроводі кваліфікованих психологів і психотерапевтів (ГО «Центр навчання і освіти дорослих «Південь» (м. Миколаїв);
- курси «Профілактика дистресу та вигорання під час воєнних дій», «Подолання невідомості, страху та паніки. Ментальне та фізичне здоров'я в умовах війни» (Центр освіти дорослих м. Нікополь);
- курси арт-терапевтичного спрямування (цикл тренінгів з арт-терапії в кризових ситуаціях (Центр освіти дорослих Полтавщини); курс із арт-терапії «Надійний тил» (ГО «Центр навчання і освіти дорослих «Південь» (м. Миколаїв).

Окрім діяльності психологічного, психотерапевтичного спрямування, на базі центрів проводять і курси з тактичної медицини. В офлайн форматі у співпраці з партнерами такі курси організовано Центром «Поділля-Соціум» (м. Вінниця), Мережею центрів едукації «ЦЕ» на базі львівських бібліотек (м. Львів). У Миколаєві Центр SAMPLE навчає миколаївців навичкам домедичної допомоги. На курсах «Домедична допомога при масивній кровотечі» та «Надання домедичної допомоги постраждалим в умовах бойових дій / воєнного стану» пройшли навчання понад 1000 осіб. Курси проводяться в межах проекту: «Миколаїв: місто, яке навчається і навчає» за підтримки ГО «Центр навчання і освіти дорослих "Південь"» у співпраці з Представництвом DVV International в Україні за фінансової підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку

Німеччини (BMZ) за сприяння Миколаївської обласної військової адміністрацією та клініки сімейної медицини ZDRAVO (Миколаївців навчають домедичній допомозі, 2022).

Привертають увагу активності, ініційовані Центром «Поділля-Соціум» (м. Вінниця). Зокрема, організовано дистанційні мовні курси, тренінги з нутриціології та харчування в кризових умовах, курси з основ кондитерської майстерності (Освіта дорослих під час війни, 2022). У квітні 2022 р. вінничанами розпочато новий проєкт «Центр Освіти Дорослих Підтримка онлайн», що має на меті підтримати різні категорії дорослого населення. Ця ініціатива стала можливою завдяки проєкту «Термінова підтримка ЄС для громадянського суспільства», що впроваджується Isar Ednannia за фінансової підтримки Європейського Союзу (Центр Поділля-Соціум, 2022). У рамках проєкту здійснюється навчання для батьків здобувачів освіти (психологічна підтримка від професійних психологів); індивідуальні конфіденційні консультації з фахівцями психологами; організація курсів «Першої домедичної допомоги» для організацій; волонтерство. Через війну центр частково втратив можливість «взаємодіяти вживу, спілкуватись та нарощувати соціальні контакти» (Центр Поділля-Соціум, 2022).

Практичний інтерес становить діяльність Центру освіти дорослих «Перший» (м. Мелітополь). У таблиці 1 наведено перелік навчальних програм, які зrealізовано ЦОД «Перший» упродовж 2021 – травня 2022 рр. (Солодка, 2020; Центр освіти дорослих «Перший» (м. Мелітополь), 2021, 2022).

Таблиця 1

Навчальні програми, ініційовані Центром освіти дорослих «Перший» (м. Мелітополь, 2021 – 2022 рр.)

Перелік навчальних програм Центру освіти дорослих «Перший»	
2021 р.	2022 р. (травень)
1. Особиста ефективність 2.0 — https://cutt.ly/per_effect 2. Впевнений користувач персональним комп'ютером – https://cutt.ly/vpevn-kor 3. Комп'ютерна грамотність – https://cutt.ly/komp-gram 4. 1С: Бухгалтерія 8 — https://cutt.ly/1c_buh 5. Бухгалтерський облік приватного підприємця – https://cutt.ly/buh_pp 6. Основи фотографії – https://cutt.ly/photograf 7. Мистецтво презентацій та публічних виступів – https://cutt.ly/prezent-gram 8. Табличний процесор Excel: розрахунки та обробка даних – https://cutt.ly/kurs-excel	1. Самооцінка та самоповага: фундамент нашого життя – https://cutt.ly/8G69PFT 2. Німецька мова для початківців – https://cutt.ly/1G6meYv 3. Самореалізація в умовах невизначеності – https://cutt.ly/NG6L7R0 4. Самонавчання без каткування – https://cutt.ly/FHygS2R 5. Креативність як стиль життя (тренер Олеся Вієцька) – https://cutt.ly/bHyleBr

<p>9. Як прожити кризу у співпраці з ресурсом – https://cutt.ly/krizis 10. Хмарні сервіси — https://cutt.ly/cloud-tehn 11. Профілактика вигорання «Щоб робота була в радість» – https://cutt.ly/profivigor 12. Сімейна взаємодія – https://cutt.ly/familyi-con 13. Гра «Світ громад» – https://cutt.ly/svithromad 14. Основи крою та шиття — https://cutt.ly/kroi-shittyta 15. Оператор 1С – https://cutt.ly/operator-1c 16. Ділова українська мова (онлайн) – https://cutt.ly/dilova_ukrmova</p>	<p>6. Старт на 1000 грн, або як перетворити улюблену справу на бізнес – https://cutt.ly/RHt8Anb 7. Бухгалтерський облік ФОП в умовах воєнного стану – https://cutt.ly/CG66toN 8. Бізнес-планування для приватних підприємців – https://cutt.ly/8HwUn7e 9. Особливості бухгалтерського обліку неприбуткових організацій в умовах воєнного стану – https://cutt.ly/0Hw8CK0</p>
--	--

Як випливає з таблиці 1, у порівнянні з минулим роком, Центром освіти дорослих «Перший» скорочено кількість навчальних курсів. Водночас тематику нових курсів адаптовано до потреб цільової аудиторії в умовах війни, що надає їм безперечної актуальності та значущості й у контексті самореалізації особистості впродовж життя. Прикметно, що й в умовах тимчасової окупації Центр продовжує надання освітніх послуг (на момент підготовки публікації Мелітополь був містом, тимчасово окупованим російськими військами).

Аналіз публікацій у ЗМІ, прес-релізів масових заходів, власний досвід культурно-просвітницької діяльності свідчать про те, що наразі в Україні затребуваним є просвітництво. Йдеться про цілеспрямований процес інформування населення про наявний соціально-культурний досвід, розрахований на велику, зазвичай не поділену на стійкі групи аудиторію, в якому не передбачаються будь-які формалізовані процедури контролю за успішністю завоювання набутих знань. До прикладу, Науково-технічною бібліотекою Львівської політехніки спільно з Українським фотографічним товариством організовано і проведено серію культурно-освітніх заходів для львів'ян і внутрішньо переміщених осіб. Ці заходи (лекції, покази фільмів, виставки, творчі зустрічі з непересічними особистостями) покликані ознайомити громадськість із важливими аспектами української історії, науки і культури (Бельзєцька, 2022). Низку важливих практико орієнтованих освітніх ініціатив українознавчого спрямування, цільовою аудиторією яких будуть і внутрішньо переміщені особи, передбачено реалізувати у Новояворівській громаді (Львівщина). Зазначені заходи проводитимуться у рамках «Програми освіти дорослих впродовж життя Новояворівської міської територіальної громади на 2022 рік» (ініціатива ГО «Гостинець») за умови її затвердження депутатами Новояворівської міської ради.

Вважаємо за доцільне акцентувати увагу на тому, що в умовах повномасштабної війни росії проти України зростає попит на вивчення

української мови. Так, за даними генерального директора платформи з вивчення мов Duolingo Луїса Фон Ана (Luis von Ahn), у світі на 577% збільшилася кількість бажаючих вивчати українську мову. Водночас в Україні особливої популярності набувають розмовні клуби, безкоштовні мовні курси. Так, для різних категорій населення запропоновано 250 безкоштовних курсів, онлайн-ресурсів, започатковано роботу розмовних клубів по всій Україні, які допоможуть опанувати державну мову (Інформація про безкоштовні курси, 2022). Ці та інші ініціативи зреалізовано завдяки зусиллям волонтерів, співпраці громадських організацій, закладів формальної і неформальної освіти. Окремі ініціативи підтримано на рівні міністерств – освіти і науки, культури та інформаційної політики України.

Важливо підкреслити, що під час російсько-української війни центри освіти дорослих не лише надають освітні послуги, а й за ініціативи їх засновників/засновниць, тренерів, учасників/учасниць програм і курсів та інших категорій небайдужих громадян організують заходи зі збору благодійної допомоги (грошової, продуктів харчування, засобів індивідуальної гігієни, господарчих товарів та інших необхідних речей) для воїнів Збройних Сил України та осіб, які хто опинилися у складних життєвих обставинах, постраждали внаслідок бойових дій у різних регіонах України; надають соціальну, психологічну, інформаційну допомогу родинам переселенців, воїнів, допомагають переміщеним особам у розселенні та працевлаштуванні тощо. Наведемо декілька прикладів волонтерства. Так, Центр Поділля-Соціум (м. Вінниця) здійснює закупівлю та передачу продуктів харчування для соціально-вразливих груп населення спільно з Департаментом соціальної політики Вінницької міської ради. (Центр Поділля-Соціум, 2022). Співробітники Центру навчання впродовж життя м. Суми приблизно третину часу витрачають на волонтерську діяльність: доставку продуктів, координацію розселення біженців (Освіта дорослих під час війни, 2022). Громадська організація «Імпульс» (м. Сколе, Львівщина) допомагає внутрішньо переміщеному населенню, сприяє організації гуманітарних вантажів з Баварії (Німеччина) (Баварія подала руку допомоги українцям, 2022). На базі ЦОД у м. Нікополь група волонтерів (серед яких і випускники курсу крою та шиття) шиють необхідні для Збройних Сил України речі, серед яких – устілки для взуття, аптечки, білизну, балаклави, рукавички-літинки і навіть «розгрузки» для бійців. Громадською організацією «Золоті Роки» (м. Львів) започатковано пошиття білизни і ремонт одягу для військових. Цей перелік добрих справ можна продовжувати ледь не до безкінечності.

У зв'язку з посиленням міграційних процесів вагаємо за доцільне акцентувати увагу ще на одній важливій складовій діяльності ЦОД – сприянні адаптації українців за кордоном до нового лінгвокультурного середовища через проведення освітніх заходів лінгвістичного, психологічного спрямування. До прикладу, українськими центрами освіти дорослих, заснованими за підтримки Представництва DVV International в Україні (Центр освіти впродовж життя (м. Суми), Мережа Центрів Едукації (м. Львів), Центр освіти дорослих Полтавщини (м. Полтава), Центр освіти дорослих (м. Вінниця, м. Нікополь), ГО «Центр навчання і освіти дорослих «Південь»

(м. Миколаїв), Центр освіти дорослих «Перший» (м. Мелітополь), ініційовано надання таких освітніх послуг для українців у Німеччині.

Проблеми і перспективи розвитку неформальної освіти дорослих в Україні у воєнний та повоєнний періоди. Нагальні проблеми у сфері неформальної освіти дорослого населення в Україні, найбільш чутливі та найбільш болючі, зумовлені змінами (соціально-політичного, фінансово-економічного, структурного, комунікаційного характеру), спричиненими активною фазою російсько-української війни. На порядку денному – розв'язання проблем, пов'язаних із недосконалістю нормативно-правового, організаційно-педагогічного, інформаційно-аналітичного забезпечення неформальної освіти дорослих, несистемністю її розвитку й слабкістю мережевої взаємодії освітніх закладів та організацій, труднощами ресурсного забезпечення (*кадрами – «дефіцит» андрагогів через несформованість системи професійної підготовки педагогічного персоналу для сфери освіти дорослих, відтік кадрів через міграційні процеси; фінансами (проблематичність багатоканальності фінансування, відсутність бюджетного фінансування), матеріально-технічними засобами*); відсутністю статистичної звітності у цій сфері тощо.

Принагідно зазначимо, що потребує розв'язання проблема слабого усвідомлення на державному, регіональному та індивідуальному рівнях ролі неформальної освіти дорослих у відновленні України у повоєнний період, у розвитку громадянського суспільства в Україні й розвитку культури навчання впродовж життя громадян. Незважаючи на те, що саме неформальна освіта найбільшою мірою здатна задовольнити освітні потреби різних груп населення, допомагає опанувати нові соціальні ролі, сприяє духовному розвитку, самоосвіті й самовихованню, у нашій державі недооцінюється роль і значення ЦОД як провайдерів освітніх послуг, що сприяють розвитку людського капіталу, соціально-економічному розвитку громад. На нашу думку, важливо, щоб у матеріалах робочої групи з освіти і науки при Національній раді з відновлення України від наслідків війни (Робочі групи, 2022) було відображено умовиводи щодо нагальності сприяння посиленню спроможності провайдерів освітніх послуг у сфері неформальної освіти дорослих в умовах нестабільності.

На часі також ухвалення Закону України «Про освіту дорослих», у проекті якого, зокрема, значну увагу приділено діяльності центрів освіти і навчання дорослих у структурі неформальної освіти (Закон України про освіту дорослих. Проект, 2022); розроблення державної комплексної цільової програми з підтримки ЦОД у регіонах, а також регіональних цільових програм у сфері неформальної освіти дорослих; сприяння забезпеченню інвестиційної привабливості неформальної освіти з подальшим впровадженням багатоканальності її фінансування; розроблення й упровадження механізмів стимулювання, заохочення громадян до навчання впродовж життя, здобуття неформальної освіти, а роботодавців – до підтримки ціложиттєвого навчання працівників.

Системності впровадження, підтримки на всіх рівнях потребує «Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного

виховання на період до 2025 року» (2021), якою, зокрема, передбачено здійснення заходів, спрямованих на розвиток цілісної загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання. На нашу думку, в Україні має розвиватися якісна громадянська освіта, реалізовуватися дієва, а не заформалізована, освітня, культурно-просвітницька діяльність національно-патріотичного спрямування з урахуванням: а) можливостей та обмежень формальної, неформальної та інформальної освіти дітей, молоді й дорослих упродовж життя; в) конструктивних ідей історико-педагогічного досвіду діяльності україноцентричних дитячо-юнацьких, молодіжних та інших організацій тощо. На цьому освітньому фронті потрібна консолідація зусиль урядовців, представників органів місцевого самоврядування, освітян і науковців, військових, журналістів, церковних та багатьох інших діячів, які працюють на благо України. Важливо також розвивати громадянську компетентність андрагогів і педагогів. Наразі цьому напряму професіоналізації педагогічного персоналу закладів формальної і неформальної освіти приділяється недостатньо уваги. До прикладу, у «Плані семінарів-практикумів для педагогічних працівників закладів позашкільної освіти на 2020 рік» (2019) громадянсько-просвітницький складник навіть не виокремлено як самостійний напрям. Цитований план містить лише одну тематичну освітню ініціативу, а саме – «Цикл тренінгів по громадянській освіті за програмою «Я – громадянин України» (на травень-жовтень), яку унаочнено у розділі «Еколого-натуралістичний напрям» (!!!).

Серед актуалітетів розвитку неформальної освіти – розроблення й впровадження методик моніторингу культурно-освітніх потреб дорослих, а також механізмів моніторингу якості неформальної освіти дорослих; розроблення та впровадження механізмів визнання та підтвердження результатів неформального та інформального навчання дорослих, а також розширення переліку професій, за якими може здійснюватися визнання професійних кваліфікацій, отриманих в умовах неформальної освіти; розвиток ринку освітніх послуг у сфері неформальної освіти і навчання дорослого населення з урахуванням результатів моніторингових досліджень культурно-освітніх потреб дорослих у різних регіонах України; забезпечення мережевої взаємодії між ЦОД та іншими закладами освіти, культури тощо.

Зазначимо, що відновлення пошкоджених (зруйнованих) об'єктів освітньої інфраструктури внаслідок збройної агресії росії є одним із нагальних завдань розвитку освіти дорослих в Україні у поствоєнний період. У найближчій перспективі не втрачатимуть актуальності питання створення доступного та безпечного освітнього середовища для всіх суб'єктів освітньої взаємодії (зокрема, і вимушених мігрантів – внутрішніх і зовнішніх (міжнародних), тих, хто залишився у тимчасовій окупації, у місцях активних бойових дій). Особливої уваги потребує розв'язання проблем, пов'язаних із: професійною підготовкою/перепідготовкою вразливих категорій дорослого населення (серед яких, зокрема, ветерани війни, внутрішньо переміщені особи), забезпеченням синхронізації зусиль усіх стейкхолдерів, задіяних у цій сфері; розширенням тематичного спектру навчальних програм у ЦОД (домедична допомога, громадянська освіта, стресостійкість, цифрова

грамотність тощо); розробленням якісного методичного забезпечення навчальних програм для різних категорій дорослого населення.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває питання забезпечення закладів формальної і неформальної освіти андрагогами – педагогічним персоналом для навчання дорослих. Це, зокрема, актуалізує доцільність:

- здійснення державної підтримки професійної підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослими у закладах вищої освіти, а також проведення прикладних наукових досліджень щодо вивчення потреб у професійній підготовці андрагогів;

- розроблення й упровадження регіональних програм розвитку освіти дорослих, в яких має бути передбачено й діяльність закладів формальної і неформальної освіти, спрямовану на професійну підготовку андрагогів і підвищення їх кваліфікації;

- упровадження різноформатних освітніх ініціатив, які б сприяли розвитку професійної компетентності андрагогів та її складових (андрагогічної, цифрової, рефлексивної тощо) в умовах формальної і неформальної освіти із використанням технологій онлайн-навчання із застосуванням цифрових освітніх ресурсів;

- розширення спектру освітніх програм у сфері освіти і навчання дорослих у ЗВО;

- створення на базі закладів вищої, післядипломної освіти і наукових установ кафедр, лабораторій і відділів андрагогіки, освіти впродовж життя, розширення мережі центрів андрагогічної майстерності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих;

- розроблення та впровадження якісного психолого-педагогічного, науково-методичного, інформаційного супроводу (забезпечення) професійної підготовки андрагогів;

- участі у міжнародних освітніх, наукових андрагогічно орієнтованих проєктах.

Висновки. На наше переконання, сприяння розвитку неформальної освіти як важливої складової освіти дорослих має стати одним із визначальних завдань національної освітньої політики, оскільки саме освіта дорослого населення є й соціальним індикатором людиновимірності політики держави, й одним із шляхів досягнення соціально-економічного добробуту, й інструментом просування ідей суспільства, що навчається. Встановлено, що в умовах повномасштабної війни росії проти України окремі центри освіти дорослих тимчасово припинили діяльність через активні бойові дії. Водночас у діючих ЦОД здійснюється оновлення змісту, напрямів і форм організації навчання відповідно до індивідуальних потреб дорослих учнів в умовах російсько-української війни із урахуванням вимог демократичного суспільства, соціальних та економічних потреб держави. Діяльність українських центрів освіти дорослих ґрунтується на принципах партнерства, людиноцентризму, клієнтоорієнтованості, гнучкості, відповідальності, навчання в дії та співробітництва, чутливості до потреб громади, партнерства (передбачає залучення широкого кола зацікавлених сторін) тощо. У ході

наукового пошуку обґрунтовано й проаналізовано напрями діяльності українських центрів освіти дорослих: освітній, культурно-просвітницький, консультативний, волонтерський (профільне волонтерство та інші його види).

Насамкінець зазначимо, що для України сусідство з росією означає постійну воєнну загрозу, що уособлює знищення української державності та ідентичності, реставрацію радянського тоталітаризму тощо. За таких умов необхідна стратегія протистояння, захисту, збереження й розвитку України в умовах воєнної загрози. Конструктивний досвід повоєнної відбудови зарубіжних країн, їх економічного розвитку в умовах воєнної загрози та досягнення при цьому системної модернізації національного господарства безпосередньо пов'язаний із державною політикою, спрямованою на підтримку науки, освіти та інновацій, стимулюванням науково-технічних розробок, забезпеченням розвитку людського капіталу. Для України життєво необхідним є усвідомлення на всіх рівнях важливості вивчення та імплементації успішних практик формування й розвитку людського інноваційного потенціалу держави; необхідності підтримки неформальної освіти, що сприяє особистісно-професійному розвитку різних категорій молоді та дорослих; нагальності забезпечення україноцентричності освіти і науки; доцільності підтримки й розвитку культури навчання впродовж життя, а також сприяння посиленню спроможності провайдерів освітніх послуг щодо навчання в умовах нестабільності й невизначеності.

Перспективи подальших наукових досліджень пов'язуємо з вивченням зарубіжного досвіду неформальної освіти дорослих в умовах війни та у повосний період.

Список використаних джерел

- Аніщенко, О. В., & Прийма, С. М. (2020). *Центри освіти дорослих*. Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Центри_освіти_дорослих
- Баварія подала руку допомоги українцям!* (2022). URL: <https://skole-rada.gov.ua/news/1649691274/>
- Бельзєцька, Н. (2022). «*Те, що залишиться в душі назавжди*»: переселенці про заходи, які відвідують у Науково-технічній бібліотеці Політехніки. URL: <https://lpnu.ua/news/te-shcho-zalyshtsia-v-dushi-nazavzhdy-pereselentsi-pro-zakhody-ia-ki-vidviduiut-u-naukovo>
- Близнюк, Є. (2022). *Наша слабкість стала силою. Як змінилося українське суспільство під час війни*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/05/5/7344136/>
- Вишлінський, Г., Репко, М., Гайдай, Ю., Горюнов, Д., Коломієць, О., & Самойлюк, М. (2022, квітень). *Економіка України під час війни: оперативна оцінка*. URL: <https://ces.org.ua/ua-economy-in-war/>
- Горбатенко, В.П. (2022). *Рашизм*. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Рашизм>
- Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року* (2021, 30 червня). Постанова

- Кабінету Міністрів України № 673.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#Text>
- Закон України «Про освіту дорослих». Проект. (2022, 22 лютого). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1216182>
- Інформація про безкоштовні курси, розмовні клуби, інтернет-ресурси для опанування та підвищення рівня володіння українською мовою.* (2022). URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/kursy?fbclid=IwAR1rfenz8BsWOjsYDry-WWfEa2uBE0PpcvEbo6tYEB17SFzYbLrCR1UobzA>
- Короткий, Т., & Гнатовський, Ю М. (2022, 20 квітня). *Що таке воєнні злочини: визначення, історія виникнення, закони та юрисдикція.* ZMINA. URL: <https://zmina.info/instructions/shho-take-voyenni-zlochynu-vyznachennya-istoriya-vyuknennya-zakony-ta-yurysdykciya/>
- Лібанова, Е. (2022). *Портрет абсолютно іншого українця* (інтерв'ю НВ із професоркою Лібановою про кардинальні зміни в суспільстві). URL: <https://life.nv.ua/ukr/socium/viyna-v-ukrajini-yak-zminilosya-ukrajinske-suspilstvo-interv-yu-nv-z-elloyu-libanovoju-50229900.html>
- Миколаївців навчають домедичній допомозі на курсах SAMPLE.* (2022). URL: <https://svidok.info/ru/news/66379>
- Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь.* (2022). Ред. кол. С.І. Пирожков, О. М. Майборода, Н.В. Хамітов та ін. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 552 с. DOI: 10.53317/978-966-02-9908-5
- Освіта дорослих під час війни: відбулася зустріч представників сфери освіти дорослих з України та Німеччини.* (2022, 11 квітня). Представництво DVV International в Україні. URL: <https://www.dvv-international.org.ua/uk/ukrajina/novini/detail/osvita-doroslikh-pid-chas-viini-vidbulasja-zustrich-predstavnikiv-sferi-osviti-doroslikh-z-ukrajini-ta-nimechchini>
- План семінарів-практикумів для педагогічних працівників закладів позашкільної освіти на 2020 рік.* (2019, 28 листопада). Наказ МОН України від № 1498. URL: <https://udcpo.com.ua/wp-content/uploads/2019/12/%D1%81%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%B8-2020.pdf>
- Робочі групи. (2022). *Національна рада з відновлення України від наслідків війни.* URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>
- Солодка, В. (2020). *Що таке центри освіти дорослих і як вони працюють в Україні.* URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/09/9/242257/>
- Центр освіти дорослих м. Нікополь.* (2022). URL: <https://www.facebook.com/osvitadorosluhnikopol/>
- Центр освіти дорослих «Перший» (м. Мелітополь).* (2022). Реєстрація на курси. URL: <http://pershyi.org.ua/reiestracija-na-kursi/>
- Центр освіти дорослих «Перший».* (2021). URL:

- <https://www.facebook.com/pershyi/>
Центр Поділля-Соціум. (2022, 7 квітня). *Центр Освіти Дорослих. Підтримка онлайн.* URL: <https://www.facebook.com/pg/CentrPodillaSocium/posts/>
- Memorandum. (2022). *The Commissioner publishes her memorandum on the human rights consequences of the war in Ukraine.* URL: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/the-commissioner-publishes-her-memorandum-on-the-human-rights-consequences-of-the-war-in-ukraine>
- Ukraine: Torture, Disappearances in Occupied South. Apparent War Crimes by Russian Forces in Kherson, Zaporizhzhia Regions. (2022). *Human Rights Watch.* <https://www.hrw.org/news/2022/07/22/ukraine-torture-disappearances-occupied-south>

References (translated and transliterated)

- Anishchenko, O. V., & Pryima, S. M. (2020). Tsentry osvity doroslykh [Adult education centers]. *Velyka ukrayins'ka entsyklopediya.* https://vue.gov.ua/Центри_освіти_дорослих [in Ukrainian].
- Bavariya podala ruku dopomohy ukrayintsyam! [Bavaria lent a helping hand to the Ukrainians!]. (2022). <https://skole-rada.gov.ua/news/1649691274/>
- Belzetska, N. (2022). «Te, shcho zalyshyt'sya v dushi nazavzhdy»: pereselentsi pro zakhody, yaki vidviduyut' u Naukovo-tekhnichnyi bibliotetsi Politekhniky [«What will remain in the soul forever»: emigrants about the events they attend at the Scientific and Technical Library of the Polytechnic]. <https://lpnu.ua/news/te-shcho-zalyshyt'sya-v-dushi-nazavzhdy-pereselentsi-pro-zakhody-iaki-vidviduyut-u-naukovo> [in Ukrainian].
- Blyzniuk, Ye. (2022). Nasha slabkist' stala syloyu. Yak zminylosya ukrayins'ke suspil'stvo pid chas viyny [Our weakness has become a strength. How Ukrainian society changed during the war]. <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/05/5/7344136/> [in Ukrainian].
- Vyshlinsky, H., Repko, M., Hayday, Yu., Horyunov, D., Kolomiyets, O., & Samoylyuk, M. (2022, kviten'). Ekonomika Ukrayiny pid chas viyny: operatyvna otsinka [The economy of Ukraine during the war: an operational assessment]. <https://ces.org.ua/ua-economy-in-war/> [in Ukrainian].
- Horbatenko, V.P. (2022). Rashyzm [Racism]. *Velyka ukrayins'ka entsyklopediya.* <https://vue.gov.ua/Рашизм> [in Ukrainian].
- Derzhavna tsil'ova sotsial'na prohrama natsional'no-patriotichnoho vykhovannya na period do 2025 roku [State targeted social program of national and patriotic education for the period until 2025]. (2021, 30 chervnya). Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny № 673. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrayiny «Pro osvitu doroslykh». Proekt [Law of Ukraine «On Adult Education». Project]. (2022, 22 lyutoho). <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1216182> [in Ukrainian].
- Informatsiya pro bezkoshtovni kursy, rozmovni kluby, internet-resursy dlya

- opanuвання та підвищення рівня володіння українською мовою [Information about free courses, conversation clubs, Internet resources for mastering and improving the level of Ukrainian language proficiency]. (2022). <https://movambudsman.gov.ua/kursy?fbclid=IwAR1rfenz8BsW0jsYDry-WWwEa2uBE0PpcvEbo6tYEB17SFzYbLrCR1UobjA> [in Ukrainian].
- Korotkyi, T., & Hnatovskyy, Yu M. (2022, 20 kvitnya). Shcho take voyenni zlochyny: vyznachennya, istoriya vynyknennya, zakony ta yurysdyktsiya [What are war crimes: definition, history, laws and jurisdiction]. ZMINA. <https://zmina.info/instructions/shho-take-voyenni-zlochyny-vyznachennya-istoriya-vynyknennya-zakony-ta-yurysdyktsiya/> [in Ukrainian].
- Libanova, E. (2022). Portret absolyutno inshoho ukraintsiya [A portrait of a completely different Ukrainian] (interv'yu NV iz profesorkoyu Libanovoyu pro kardynal'ni zminy v suspil'stvi). <https://life.nv.ua/ukr/socium/viyna-v-ukrajini-yak-zminilosya-ukrajinske-suspilstvo-interv-yu-nv-z-elloyu-libanovoyu-50229900.html> [in Ukrainian].
- Mykolayivtsi navchayut' domedychniy dopomozhi na kursakh SAMPLE [Residents of Mykolaiv are trained in paramedic care at SAMPLE courses]. (2022). <https://svidok.info/ru/news/66379> [in Ukrainian].
- Natsional'na stiykist' Ukrainy: stratehiya vidpovidi na vyklyky ta vyperedzhennya hibrydnykh zahroz: natsional'na dopovid' [National resilience of Ukraine: hybrid threats challenge response and prevention strategy: national report]. (2022). Red. kol. S.I. Pyrozhkov, O. M. Mayboroda, N.V. Khamitov ta in. Kyiv: Instytut politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. 552 s. DOI: 10.53317/978-966-02-9908-5 [in Ukrainian].
- Osvita doroslykh pid chas viyny: vidbulasya zustrich predstavnykiv sfery osvity doroslykh z Ukrainy na Nimechchyny [Adult education during the war: a meeting of representatives of the field of adult education from Ukraine and Germany took place]. (2022, 11 kvitnya). Predstavnytstvo DVV International v Ukraini. <https://www.dvv-international.org.ua/uk/ukrajina/novini/detail/osvita-dorosliikh-pid-chas-viini-vidbulasja-zustrich-predstavnikiv-sferi-osviti-dorosliikh-z-ukrajini-ta-nimechchini> [in Ukrainian].
- Plan seminariv-praktykumiv dlya pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv pozashkil'noyi osvity na 2020 rik [Plan of seminars-workshops for teaching staff of extracurricular education institutions for 2020]. (2019, 28 lystopada). Nakaz MON Ukrainy vid № 1498. <https://udcpo.com.ua/wp-content/uploads/2019/12/%D1%81%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%B8-2020.pdf> [in Ukrainian].
- Robochi hrupy [Working groups]. (2022). Natsional'na rada z vidnovlennya Ukrainy vid naslidkiv viyny. <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrajini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi> [in Ukrainian].
- Solodka, V. (2020). Shcho take tsentry osvity doroslykh i yak vony pratsiuut v Ukraini [What are adult education centers and how do they work in Ukraine]. <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/09/9/242257/> [in Ukrainian].
- Tsentr osvity doroslykh m. Nikopol [Adult education centers Nikopol city]. (2022). <https://www.facebook.com/osvitadoroslunhnikopol/> [in Ukrainian].

- Tsentr osvity doroslykh «Pershyi» (m. Melitopol') [Adult education centers «Pershiy», Melitopol city]. (2022). Reyestratsiya na kursy [Registration for courses]. <http://pershyi.org.ua/reiestracija-na-kursi/> [in Ukrainian].
- Tsentr osvity doroslykh «Pershyi» [Adult education centers «Pershiy»]. (2021). <https://www.facebook.com/pershyi/> [in Ukrainian].
- Tsentr Podillya-Sotsium [Podillia-Society Center]. (2022, 7 kvitnya). Tsentr Osvity Doroslykh. Pidtrymka onlayn [Adult education center. Online support]. <https://www.facebook.com/pg/CentrPodillaSocium/posts/> [in Ukrainian].
- Memorandum. (2022). The Commissioner publishes her memorandum on the human rights consequences of the war in Ukraine. <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/the-commissioner-publishes-her-memorandum-on-the-human-rights-consequences-of-the-war-in-ukraine> [in English].
- Ukraine: Torture, Disappearances in Occupied South. Apparent War Crimes by Russian Forces in Kherson, Zaporizhzhia Regions. (2022). *Human Rights Watch*. <https://www.hrw.org/news/2022/07/22/ukraine-torture-disappearances-occupied-south> [in English].

УДК 374.7.091(477); 004.896

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(21\).2022.34-47](https://doi.org/10.35387/od.1(21).2022.34-47)

Прийма Сергій Миколайович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри комп'ютерних наук Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Pryima Serhii – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Computer Science Department, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2654-5610>

E-mail: pryima.serhii@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОГО ТА ІНФОРМАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У публікації висвітлено теоретичні аспекти інформаційної системи визнання результатів неформального та інформального навчання. Обґрунтовано важливість визнання результатів неформального та інформального навчання у забезпеченні рівного доступу до здобуття кваліфікацій та зниження рівня безробіття. Доведено доцільність розроблення інформаційних систем визнання результатів неформального навчання, які б адаптувалися до предметної області й забезпечували оптимізацію процесу поєднання ринку освітніх послуг і ринку праці. Наголошено на необхідності впровадження інформаційних систем для ефективного управління, обробки і використання інформації щодо визнання результатів неформального й інформального навчання, посилення «видимості» та цінності результатів